

Конституційні засади державної служби України: історія і сучасність

Концепція правосуддя, яка покладена в основу Конституції України 1996 р., визначає державну виконавчу службу як важливий інструмент у розв'язанні суспільних конфліктів. Частина п'ята статті 124 Конституції України закріплює суверенні права України на здійснення правосуддя, захист прав людини та її інтересів. Також ця стаття приписує обов'язковість судових рішень до виконання на всій території України. Примусове виконання рішень судів в Україні покладається на Державну виконавчу службу, яка входить до системи органів Міністерства юстиції України.

Для пошуку більш доцільної моделі функціонування Виконавчої служби України простежимо розвиток та перетворення інституту виконання судових рішень з часів Київської Русі до становлення України як незалежної держави. У Київській Русі майже до XIII ст. рішення виконувалися власними силами кредитора без будь-якого попереднього розгляду. Але вже у 1270 р. в договорі Великого Новгороду з Ярославом Ярославовичем згадуються пристави, як перші органи виконання рішень. Це були службові особи, яких на службу призначав князь. Виконуючи судові рішення, вони також затримували боржника на вимогу стягувача, забезпечували явку осіб, які викликалися до суду. У літописі Галицько-Волинського князівства збереглися відомості про так званих дитячих, котрі окрім охорони князя забезпечували виконання судових рішень. У XV ст. на зміну удільних князівств з'явилися місцеві адміністрації де правили воеводи, а їх помічниками були возні, які під головуванням старост організували судові процеси і виконували судові рішення. Правова система України під владою Польщі та Литви була досить різноманітна. Це і норми звичаєвого права, Судебник 1468 р., Литовські статuti. З цих джерел права органічно випливають відомості і про судових виконавців – возних. На цей період їх повноваження стали значно ширшими. Це і огляд місця злочину, і визначення збитків і розмірів шкоди, також забезпечення явки відповідача до суду, ввід у володіння землею, фіксування правових дій приватних осіб тощо. Возному призначалася винагорода від заінтересованої сторони за забезпечення законності у здійсненні правосуддя. У запорізьких козаків за виконанням судових рішень стежив військовий осавул. Для періоду включення західно-українських земель до Австрійської монархії, характерним являється те, що за цивільно-процесуальним кодексом 1898 р. досить детально було

врегульовано положення про екзекуції, тобто примусове стягнення грошових штрафів і грошових витрат.

На підставі аналізу «Статуту цивільного судочинства 1864 р.» судові пристави знаходилися при касаційних департаментах правничого сенату, окружних судах і судових палатах для виконання дій, покладеними на них статутами цивільного судочинства. Особливі присяжні пристави виконували судові рішення комерційних та мирових суддів. На цьому етапі виконавчі органи об'єдналися в єдину систему і підпали під владу поліції. Судова реформа 1864 р. це становище змінила, заснувавши особливий стан судових приставів які належали до судової системи для виконання судових рішень. Як службова особа, котра діяла за указом верховної влади, судовий пристав охоронявся законом, і тому опір його вимогам, образа словами або діями суворо каралися. Пристав мав право також вимагати сприяння поліції, а в деяких випадках і військової сили. У січні 1918 р. Постановою Народного секретаріату «Про запровадження народного суду» було ліквідовано інститут судових приставів і запроваджено інститут судових виконавців. Розвиток радянського законодавства щодо органів виконання судових рішень йшов у напрямку якомога більшому «прикріпленні» судових виконавців до суду, а ЦПК УРСР 1963 р. закріпив положення про безоплатність проведення виконавчих дій, що стало початком знищення самої суті виконання – відсутність самого виконання.

Закон України «Про державну виконавчу службу» 1998 р. скасував інститут судових виконавців, а натомість запровадив інститут державних виконавців, та процес реформування державної виконавчої служби ще триває.

Муренко Е. Л., пошукувач,
НЮАУ імені Ярослава Мудрого

Равенство перед законом в избирательном праве

Со времен Великой французской революции равенство граждан перед законом было признано универсальным принципом справедливости и демократической организации общества. Оно признано «Всеобщей декларацией прав человека», подтверждено «Международным пактом о гражданских и политических правах», является нерушимым принципом всех демократических конституций, в том числе-конституции Украины: «Все люди равны в своем достоинстве и правах. Права и свободы человека неотчуждаемы и нерушимы» (ст. 21); «Граждане имеют равные конституционные права и свободы и равны перед законом» (ст. 24); «Никто не может быть ограничен в правах за принадлежность или непринадлежность к политическим партиям или общественным